मैत्रावरुणर्वसिष्ठः।१ सूर्यः, २-१२ मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप्।

यद॒द्य सू॑र्य ब्रवोऽना॑गा उ॒द्यन्मि॒त्राय॒ वरु॑णाय स॒त्यम्।
व॒यं दे॑व॒त्रादि॑ते स्याम॒ तव॑ प्रि॒यासो॑ अर्यमन्गृ॒णन्तः॑॥ ७.०६०.०१

वयम्। देवत्रा- देवेषु। मित्राय- स्नेहाधिदैवताय। वरुणाय- ऋताधिदैवताय। सत्यम्। अनागाः- अनपराधिनः। स्याम- भवेम। इति। अदिते- अखण्ड। सूर्य- सवितः। अद्य- इदानीम्। उद्यन्- उदयन्। ब्रवः- ब्रूहि। अर्यमन्- आर्यशील। गृणन्तः- त्वां स्तुवन्तः। तव- ते। प्रियासः- प्रियाः। स्याम- भवेम ॥१॥

ए॒ष स्य मि॑त्रावरुणा नृ॒चक्षा॑ उ॒भे उदे॑ति॒ सूर्यो॑ अ॒भि ज्मन्।
विश्व॑स्य स्था॒तुर्जग॑तश्च गो॒पा ऋ॒जु मर्ते॑षु वृजि॒ना च॒ पश्य॑न्॥ ७.०६०.०२

एषः स्यः- सोयम्। विश्वस्य- सर्वस्य। स्थातुः जगतः- स्थावरजङ्गमात्मकस्य। च। गोपाः- गोप्ता। मित्रावरुणा- हे मित्रावरुणौ। ऋजु वृजिना- धर्माधर्मान्। मर्तेषु- मर्त्यकृतान्। पश्यन्। नृचक्षाः- नृणां द्रष्टा। ज्मन्- अन्तरिक्षे। सूर्यः। उभे- द्यावापृथिव्यौ। अभि- अभिलक्ष्य। उदेति ॥२॥

अयु॑क्त स॒प्त ह॒रितः॑ स॒धस्था॒द्या ई॒ वह॑न्ति॒ सूर्यं॑ घृ॒ताचीः॑।
धामा॑नि मित्रावरुणा यु॒वाकुः॒ सं यो यू॒थेव॒ जनि॑मानि॒ चष्टे॑॥ ७.०६०.०३

याः- ये। ईम्- एतं सूर्यम्। घृताचीः- दीप्तिमन्तः। वहन्ति- धारयन्ति। ते। हरितः- आकर्षणशक्तिभूतप्राणाश्वाः। सप्त। सधस्थात्- सूर्यस्य सहस्थानात्। अयुक्त- योजिताः। मित्रावरुणा- हे मित्रावरुणौ। युवाकुः- युवां कामयमानः। धामानि- स्थानानि। यः। जनिमानि- जन्मानि। यूथेव- गोयूथानि वृषभ इव। सम्- सम्यक्। चष्टे- पश्यति तं नमामि ॥३॥

Dr. Rangani
WEBOLIM

उद्वां पृक्षासो मधुमन्तो अस्थुरा सूर्यो अरुहच्छुक्रमर्णः।

यस्मा आदित्या अध्वनो रदन्ति मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः॥ ७.०६०.०४

वाम्- युवयोर्मित्रावरुणयोः। मधुमन्तः पृक्षासः- मधुरा रसाः। उत् अस्थुः- उदतिष्ठन्। सूर्यः- सविता आत्मेत्याध्यात्मिके। शुक्रम्- शुभ्रम्। अर्णः- नभः समुद्रम्। हृदयमित्याध्यात्मिके। अरुहत्- आरुरोह। यस्मै। मित्रः अर्यमा वरुणः। सजोषाः- सहृदयाः। आदित्याः- अखण्डप्रकृतिजाः। अध्वनः- मार्गान्। रदन्ति- विलिखन्ति ॥४॥

इमे चेतारो अनृतस्य भूरेर्मित्रो अर्यमा वरुणो हि सन्ति।

इम ऋतस्य वावृधुर्दुरोणे शग्मासः पुत्रा अदितेरदब्धाः॥ ७.०६०.०५

मित्रो वरुण अर्यमा। इमे- एते। भूरेः- प्रभूतस्य। अनृतस्य- अधर्मस्य। चेतारः- द्रष्टारः। दण्डदायकाः साक्षिणः। हि- खलु। सन्ति- भवन्ति। इमे। शग्मासः- सुखकराः। अदितेः पुत्राः- अखण्डप्रकृतिजाः। अदब्धाः- अहिंस्याः। ऋतस्य- धर्मस्य प्रकृतिनियतेः। दुरोणे- सद्मनि। वावृधुः- अवर्धन्त ॥५॥

इमे मित्रो वरुणो दूळभासोऽचेतसं चिच्चितयन्ति दक्षैः।

अपि क्रतुं सुचेतसं वतन्तस्तिरश्चिदंहः सुपथा नयन्ति॥ ७.०६०.०६

इमे। मित्रो वरुण अर्यमा। दूळभासः- दुर्दभा अनभिभाव्याः। दक्षैः- स्वात्मबलैः। अचेतसम्- अप्रज्ञम्। चित्- अपि। चितयन्ति- बोधयन्ति। अविदुषो विदुषः कुर्वन्ति। अपि- अपि च। सुचेतसम्- शोभनप्रज्ञायुक्तम्। क्रतुम्- कर्म। वतन्तः- गच्छन्तः। अंहः- अघानि। तिरः- तिरस्कुर्वन्तः। सुपथा- शोभनमार्गेण। नयन्ति ॥६॥

इमे दिवो अनिमिषा पृथिव्याश्चिकित्वांसो अचेतसं नयन्ति।

प्रव्राजे चिन्नद्यो गाधमस्ति पारं नो अस्य विष्पितस्य पर्षन्॥ ७.०६०.०७

Dr Ranganji

WEBOLIM

इमे- एते मित्रादिदेवाः। अनिमिषा- निमेषरहितेन प्रज्ञाचक्षुषा। दिवः पृथिव्याः- द्यावापृथिव्योः। चिकित्वांसः- प्रज्ञावन्तः। अचेतम्- अविदुषं अप्रज्ञमपि। नयन्ति- ज्ञानं दत्त्वा नयन्ति। प्रव्राजे- प्रवणे। चित्- अपि देशे। नद्यः- सिन्धवो मूलशक्तिधाराः। गाधमस्ति- गाधाः सन्ति। नः- अस्मान्। विष्पितस्य- व्याप्तानां सिन्धूनां मूलशक्तिधाराणाम्। पारम्। पर्षन्- नयन्तु ॥७॥

यद्गोपावददितिः शर्म भद्रं मित्रो यच्छन्ति वरुणः सुदासे।
तस्मिन्ना तोकं तनयं दधाना मा कर्म देवहेळनं तुरासः॥ ७.०६०.०८

अदितिः मित्रः वरुणः। सुदासे- शोभनदात्रे। यत्। गोपावत्- रक्षावत्। भद्रम्- क्षेमयुक्तम्। शर्म- गृहम्। यच्छन्ति। तस्मिन्। तोकं तनयम्- धर्मसन्ततिम्। आ दधानाः- धारयन्तः। तुरासः- त्वरमाणाः। देवहेळनम्। मा। कर्म- कार्ष्म ॥८॥

अव वेदिं होत्राभिर्यजेत रिपः काश्चिद्वरुणध्रुतः सः।
परि द्वेषोभिरर्यमा वृणक्तूरुं सुदासे वृषणा उ लोकम्॥ ७.०६०.०९

वरुणध्रुतः- यः पापेन वरुणं क्रोधयंस्तेन हिंसितो भवति। सः। काश्चित्। रिपः- हिंसाः। प्राप्नुयात्। होत्राभिः- वाग्भिः। वेदिम्- वेद्युपलक्षिताग्निम्। अव यजेत- मा पूजयेत्। मा यज्ञं कुर्यात्। आत्मगुणैः सर्वभूतदयाक्षान्त्यनसूयाशौचानायासमङ्गलास्पृहाकार्पण्यैर्वैदिकं कर्म तेजोयुक्तं भवतीति गौतमसूत्रम्। अनेन तैर्विना वैदिकं कर्म न सम्यक् सिद्ध्यतीति भावः। द्वेषोभिः- द्वेषैः। अर्यमा। परि वृणक्तु- परिवर्जयतु। द्वेषभावनानि व्यपोहयत्विति भावः। वृषणा- वर्षकौ मित्रावरुणौ। सुदासे- शोभनदात्रे। उरुम्- विस्तृतम्। लोकम्। यच्छतम् ॥९॥

सस्वश्चिद्धि समृतिस्त्वेष्येषामपीच्येन सहसा सहन्ते।
युष्मद्रिया वृषणो रेजमाना दक्षस्य चिन्महिना मृळता नः॥ ७.०६०.१०

समृतिः- देवानां सङ्गतिः। सस्वः- अन्तर्हिता। चित्- अपि। त्वेषी- दीप्ता। अपीच्येन- अन्तर्हितेन। सहसा- बलेन। सहन्ते- वृत्राण्यभिभवन्ति। वृषणः- हे वर्षका देवाः। युष्मद्रिया-

Dr. Ranganji

WEBOLIM

भवतां भीत्या। रेजमानाः- कम्पमानाः शत्रवो भवन्ति। दक्षस्य- बलस्य। महिना- माहात्म्येन। नः- अस्मान्। मृळत- आनन्दयत ॥१० ॥

यो ब्रह्मणे सुमतिमायजाते वाजस्य सातौ परमस्य रायः।
सीक्षन्त मन्युं मघवानो अर्य उरु क्षयाय चक्रिरे सुधातु॥ ७.०६०.११

वाजस्य- सद्गतेः। ऋतस्य। सातौ- लाभे। परमस्य- उत्तमस्य। रायः- दानयोग्यधनस्य लाभे निमित्ते। यः। ब्रह्मणे- वर्धमानाय भवद्गणाय। सुमतिम्- शोभनमतिम्। आयजाते- समर्पयति। तम्। मघवानः- सम्पद्वन्तः। अर्यः- आर्यशीला देवाः। मन्युम्- मननम्। सीक्षन्त- सेवन्ते। क्षयाय- निवासाय। उरु- विस्तीर्णम्। सुधातु- शोभनस्थानम्। चक्रिरे- अकुर्वन् ॥११ ॥

इयं देव पुरोहितिर्युवभ्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि।
विश्वानि दुर्गा पिपृतं तिरो नौ यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥ ७.०६०.१२

देवा- द्योतनशीलौ। मित्रावरुणौ। इयम्- एषा। पुरोहितिः- पुरस्क्रिया। युवभ्याम्- युवाभ्याम्। अकारि- कृता। विश्वानि- सर्वाणि। दुर्गा- दुर्गाणि। तिरः- तिरस्कुर्वन्तौ। पिपृतम्- अस्मान् पारयतम्। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१२ ॥

Dr. Rangani

WEBOLIM